

MINISTERUL EDUCATIEI, CERCETARII, TINERETULUI SI SPORTULUI
UNIVERSITATEA "1 DECEMBRIE 1918" ALBA IULIA
SPECIALIZAREA ISTORIE

TEZA DE DOCTORAT

Rezumat

**SIMBOLURI ASTRALE ÎN ARHEOLOGIE ÎN
SPATIUL CARPATO - DANUBIANO - PONTIC.
ASPECTE ETNOASTRONOMICE**

Conducator stiintific:

Prof.univ.dr. Florin Stanescu

Doctorand:

Cristina Ioana Suciu

Alba Iulia

2010

CUPRINS

- 1 ARGUMENT. OBIECTIVELE CERCETARII, NECESITATE, OPORTUNITATE.
EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
- 2 SIMBOLURI ASTRALE (SOARELE, LUNA, STELELE) – SIMBOLURI
UNIVERSALE.....EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
- 3 OMUL SI ASTRII – SCURT CAPITOL DE ASTRONOMIE EROARE! MARCAJ ÎN
DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 3.1 SFERA CEREASCAEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 3.2 MISCAREA STELELOREROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 3.3 MISCAREA SOARELUI: ECLIPTICAEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 3.4 MISCAREA LUNII.....EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 3.5 MISCARILE APARENTE ALE PLANETELOR EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
- 4 OMUL SI ASTRII - O PRIVIRE "ANTROPO-ASTRONOMICA" EROARE!
MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 4.1 OMULSI SOARELEEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 4.1.1 Controlul magic al miscarii soarelui.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 4.1.2 Riturile de trecere.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 4.1.3 Echinocitiile, alte praguri de trecere.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 4.2 OMULSI LUNAEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 4.2.1 Controlul magic al miscarii Lunii.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 4.2.2 Riturile de trecere.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 4.3 OMULSI STELELEEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 4.3.1 Constelatiile.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
- 5 SIMBOLURI ASTRALE ÎN ARHEOLOGIE PE TERITORIUL ROMÂNIEI DIN
PREISTORIE PÂNĂ ÎN ANTICHITATE.....EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 5.1 CONSIDERATII GENERALE.....EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
 - 5.1.1 Simbolurile astrale în descoperirile arheologice în preistorie..... *Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 5.1.2 Simbolistica solara în epoca bronzului si epoca fierului..... *Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
 - 5.1.3 Reprezentari astrale în descoperirile arheologice în antichitate. *Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

- 5.2 REPREZENTARI ÎN FORMA DE CRUCE SAU „CRUCEA LUI ANDREI”(X) **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 5.3 FUNDURI DE VASE CU „SCRIERE”**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 5.4 CASSIOPEIA, M, W.....**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 6 ORIENTARI DE TIP ASTRONOMIC LA MORMINTELE TRACICE..... EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 7 ORIENTARI ASTRONOMIC E ÎN NECROPOLA DE LA CERNICA EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 8 REPREZENTARI ASTRALE ÎN SANCTUARUL DE LA PARTA. ORIENTARI ASTRONOMIC E ÎN SANCTUARELE DE LA SARMISEGETUSA – REGIA.....EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 8.1 REPREZENTARI ASTRALE ÎN SANCTUARUL DE LA PARTA.....**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 8.2 SANCTUARELE DACILOR DE LA SARMIZEGETUSA - REGIA**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 8.2.1 *Directia Nord – Sud.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*
- 8.2.2 *Directii cu caracter solstitialEroare! Marcaj în document nedefinit.*
- 8.2.3 *Sanctuarele dacilor de la CostestiEroare! Marcaj în document nedefinit.*
- 8.2.3.1 **Orientari solstitiale solare.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 8.2.3.2 **Orientari solstitiale lunare.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- 9 ORIENTARI ASTRONOMIC E DIN SANCTUARE DIN ALTE ZONE ALE LUMII EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 9.1 ORIENTARI DE TIP ASTRONOMIC LA MORMINTE..... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 9.2 ORIENTARI DE TIP ASTRONOMIC ÎN CONSTRUCTII SI FORMATIUNI DE TIP MEGALITIC **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 9.3 ORIENTARI ASTRONOMIC E ÎN CONSTRUCTII DE TIP TEMPLU, SANCTUAR SAU ÎN ASEZARI URBANE **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 9.4 ORIENTAREA ASEZARILOR.....**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 10 SIMBOLURI ASTRALE ÎN ETNOGRAFIA ROMÂNESCĂEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 10.1 REPREZENTARI ASTRALE PE LEMN (PORTI, LADA DE ZESTRE, FUIOARE, ETC.) . **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**
- 10.2 REPREZENTARI ASTRALE ÎN PORTUL POPULAR SI SCOARTELE ROMÂNESC..... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

10.3 REPREZENTARI ASTRALE PE OUALE ÎN CONDEIATE... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

11 SIMBOLURI ASTRALE ÎN ASTRONOMIA POPULARĂEROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

11.1 STUDIU DE CAZ: LOMAN (JUD. ALBA)**EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

11.1.1 Cerul.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.2 Soarele.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.3 Luna.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.4 Eclipsese.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.5 Cometele.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.6 Constelațiile.....*Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.1.6.1 Constelația Ursa Mare = Carul Mare.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.2 Constelația Ursa Mică = Carul Mic.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.3 Constelația Dragonului = Balaurul sau Zmeul **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.4 Constelația Hercule = Omul**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.5 Constelația Lira = Ciobanul cu oile**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.6 Constelația Lebadă.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.7 Constelația Delfinul = Crucea Mică**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.8 Constelația Cefeus = Coasa.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.9 Constelația Perseu = Barda**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.10 Constelația Cassiopea = Scaunul lui Dumnezeu**Eroare! Marcaj în document**

nedefinit.

11.1.6.11 Pegasul = Putul cu Jgheab**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.12 Constelația Vizitiul = Vizitiul**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.13 Constelația Boarul = Vacarul.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.14 Constelația Coroana Boreală = Hora**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.15 Constelația Ophioclus și Sarpele = Calea Rataciților**Eroare! Marcaj în document**

nedefinit.

11.1.6.16 Constelația Pesti = Pesti**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.17 Constelația Taurului.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.18 Pleiada = Cloșca cu Pui**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.19 Constelațiile Câinele Mare și Câinele Mic = Dulaul și Cățelul.....**Eroare! Marcaj în**

document nedefinit.

11.1.6.20 Constelația Orion = Tresfetitele, Rarițele, Plugul și Grebla.....**Eroare! Marcaj în**

document nedefinit.

11.1.6.21 Constelația Gemenii = Frații.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.1.6.22 Calea Lactee = Drumul.....**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

11.2 STUDIU DE CAZ: SATUL DRAGUS (JUD. BRASOV). PE URMELE PROFESORULUI DIMITRIE GUSTI **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

11.3 SIMBOLURI ASTRALE ÎN RITUALURI. STUDIU DE CAZ: SATUL CUNTA – HODAITATUL

EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

11.3.1 *Prezentarea stiintifica.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.3.2 *Prezentarea artistica. Semnificatii si simboluri.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

11.4 SIMBOLURI ASTRALE ÎN ASTRONOMIA POPULARA A BULGARILOR. **EROARE! MARCAJ ÎN**

DOCUMENT NEDEFINIT.

12 SIMBOLURI ASTRALE ÎN METEOROLOGIA POPULARA. EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

12.1 ROLUL ASTRELOR ÎN REGIMUL MITIC AL INTEMPERIILOR (VÂNTURI, PLOI, CANICULE, ZAPADA ETQ) **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

12.2 SARBATORILE RELIGIOASE UTILIZATE CA REPERE METEOROLOGICE. **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

12.3 SIMBOLURI ASTRALE ÎN METEOROLOGIA MAGICA A CARAMIDARILOR..... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

12.4 SIMBOLURILE ASTRALE ÎN RITUALURILE DE INVOCAREA PLOII: “ PAPANUDA ” SI “CALOIANUL” **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

12.5 ASTRELE ÎN METEOROLOGIA TARANEASCA. **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

12.5.1 *Soarele.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

12.5.2 *Luna.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

12.5.3 *Stelele.....Eroare! Marcaj în document nedefinit.*

13 SIMBOLURI ASTRALE ÎN FOLCLORUL ROMÂNESC..... EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

13.1 NOTIUNI GENERALE **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

13.2 SIMBOLURI ASTRALE ÎN BALADE, BASME, BOCETE, GHICITORI..... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

14 CONSTELATIILE DIN ETNOASTRONOMIA ROMÂNÊASCA (REPRODUCERE DUPA ROMULUS VULCANESCU)EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

15 BAZA DE DATE CU REPREZENTARI ASTRALE ÎN DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE DIN PREISTORIE PÂNĂ ÎN ANTICHITATE..... EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

15.1 NOTIUNI GENERALE ÎN VEDEREA ELABORARI UNEI BAZE DE DATE **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

15.2 DATELE OPERATIONALE..... **EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.**

15.3	INDEPENDENTA DATELOR.....	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
15.3.1	Structura înregistrarilor memorate.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.3.2	Structura fisierelor memorate.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.4	ARHITECTURA UNUI SISTEM DE BAZE DE DATE.....	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
15.4.1	Scheme externe.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.4.2	Scheme conceptuale.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.4.3	Scheme interne.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5	ABORDAREA BAZELOR DE DATE.....	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
15.5.1	Notiuni si termeni tehnici uzuali.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5.2	Baze de date.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5.3	Limbaje pentru baze de date.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5.4	Limbaj SQL.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5.5	Structuri fizice.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.5.6	Interfete.....	<i>Eroare! Marcaj în document nedefinit.</i>
15.6	APLICATIA SIMBOLURI ASTRALE.....	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
16	CONCLUZII TEORETICE SI PRACTICE. PROPUNERI. PERSPECTIVELE CERCETARILOR	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.
	BIBLIOGRAFIE.....	21
	ANEXE.....	EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.

Capitolul I. Argument. Obiectivele cercetării, necesitate, oportunitate.

Simțim nevoia de sacru și de vesnicie, de tot ceea ce vine de departe - din ancestral, din antichitatea acestor meleaguri, ce ne reprezintă mai bine, ne dă statornicie, siguranță și durabilitate. Fără mitologie un popor, nu-și cunoaște originile și tradițiile, nu-și poate interpreta fenomenele, manifestările sale spirituale, existenta sa pe aceste meleaguri legendare geto-dace.

Înca pe la mijlocul secolului trecut, Dimitrie Gusti avertiza că o întreaga categorie de manifestări spirituale ale țărânului român, în special cele privind reprezentarea cerului, a astrilor precum și a întregului complex de fenomene și interpretări legate de marile cadre ale naturii, era pus în primejdie de două instituții, cărora acest fapt nu li se putea reproșa: școala și armata. Ca acțiunile acestor instituții, unde aceste reprezentări aveau cu totul alte interpretări, au fost urmate timp de aproape o jumătate de secol de interpretări ultra materialiste impuse la nivel statal, nu a făcut decât să împingă la dispariție în majoritatea locurilor din țară, aceste categorii de manifestări spirituale. Așa cum va demonstra cercetarea noastră, acolo unde în jurul anilor 1940, exista încă o mare bogăție a acestor reprezentări dublată de o deosebită sensibilitate sufletească, azi, în acele locuri nu mai există nimic. Generația actuală este complet ruptă de aceste reprezentări, reprezentări care au dăinuit veacuri întregi, noi asistând azi aproape neputincioși la dispariția lor definitivă. Din fericire totuși, în unele zone de munte, s-au păstrat încă aceste manifestări, demersul nostru, reușind să surprindă, desigur în principal la generațiile mai vârstnice și să salveze ceea ce mai există încă în spiritualitatea țărânului român, în mijlocul marilor cadre ale naturii. De aici și oportunitatea acestor cercetări.

Cercetarea arheologică a demonstrat că aceste tipuri de manifestări ale ființei umane, sunt foarte vechi, unele datând încă din paleolitic. Încercarea de a determina modul de gândire al unor oameni care au trăit acum câteva mii de ani, fie aceasta chiar și numai într-un domeniu mai limitat al spiritualității lor, este fără îndoială o acțiune grea și mai ales riscantă. Grea, cu atât mai mult atunci când despre acel domeniu lipsesc, în unele zone aproape cu desăvârșire, o serie de elemente concrete. Riscantă, pentru că dacă totuși acestea sunt prezente, lucrurile se simplifică prea puțin; apare problema interpretării lor. Marile greșeli, și de aici și riscurile foarte mari ale acestor domenii de

cercetare, își au originea tocmai în tendința noastră de a atribui unor oameni din alte epoci propriile noastre moduri de a vedea lucrurile.¹

Absența unor documente scrise de epoca, în mod explicit, documente care formează o modalitate fundamentală de comunicare în cultura noastră de astăzi, constituie un handicap serios pentru cercetarea acestui domeniu, în special pentru cercetarea arheologică sau a istoriei astronomiei. Pe de altă parte este cunoscut faptul că astronomiile antice ale unor culturi nu s-au bazat în mod exclusiv pe scriere.

Lucrarea își propune o cercetare în universul simbolurilor astrale în spațiul carpato – danubiano - pontic și anume a modului în care marile cicluri și marile cadre ale naturii, în fond cicluri astronomice - de timp și spațiu - le-a determinat și modelat existența strămoșilor noștri. Mai precis cum și-a reprezentat aceste cicluri, materializările lor și vestigiile acestora, arhitectonice și spirituale, mergând mai apoi până în zilele noastre în încercarea de a găsi și, azi eventuale moduri de reprezentare, simțire și gândire asemănătoare.

Pentru a avea șanse de reușită, credem că o astfel de întreprindere trebuie să fie o acțiune de tip sinergic, la care ar concura pe lângă antropologie și alte științe cum sunt astronomia și matematica - în mod obligatoriu cele antice, apoi arheologia zilelor noastre și desigur nu în ultimul rând etnografia și informatica. De altfel, în aceste zone ale cercetării, respectiv la frontierele acestor științe s-au constituit și au apărut o serie de științe interdisciplinare, de frontieră, azi domenii de sine statatoare, cum sunt etnoastronomia și arheoastronomia. În plus, este necesară și o metodologie adecvată a cercetării, eventual o nouă metodologie acolo unde altele au dat gres. Toate aceste puncte de vedere au determinat de altfel, structurarea lucrării, care va urmări o serie de aspecte ale problemei din enunț din punct de vedere antropologic, arheologic, astronomic, matematic, etnografic, arheoastronomic, etnoastronomic și antropoastronomic, urmărind în final o sinteză a tuturor acestor aspecte, concretizate în unele posibile sau chiar probabile concluzii vizând evoluția simbolurilor astrale în spațiul carpato-danubiano-pontic.

¹ Stanescu, Fl., *Dacian Sanctuaries. The Archaeometrical and Archaeoastronomical Analysis*, Lucian Blaga University Press, Sibiu, 1999, p.2

Obiectivele demersului nostru au fost multiple:

1. încercarea de prezentare cât mai succint și sintetic, în termeni uzuali, a simbolurilor astrale în plan universal, cât și reprezentările simbolurilor astrale în arheologie pe teritoriul României ;

2. realizarea unei baze de date deschisă pentru culegerea de informații de la diverși informatori inclusiv amatori, poziționată într-un site pe internet;

3. realizarea unor studii de caz cât mai complexe pentru satul Loman (jud. Alba), Cunta (jud. Alba) și Dragus (jud. Brașov);

4. familiarizarea și înlesnirea cunoașterii evoluției simbolurilor astrale în etnografie și meteorologia populară;

5. încercarea de a prezenta, pe lângă mulți alți cercetători, avantajele folosirii cercetării pluridisciplinare în arheologie.

Aria investigațiilor noastre va fi în mod necesar foarte largă, din neolitic și chiar până în zilele noastre, în încercarea de a avea o privire de ansamblu asupra acestui tip de manifestări umane, tip ce se pare că a existat practic dintotdeauna.

Cuvinte cheie: simbol, astre, arheologie, astronomie, sanctuare, etnografie, astronomia populară, meteorologia populară, baze de date.

Capitolul II. Simboluri astrale (soarele, luna, stelele) – simboluri universale

Prezintă răspândirea simbolurilor astrale și reprezentare acestora pe plan universal. Ca extensiune spațială, cultul solar nu acoperă tot mapamondul. Calificarea de cvasi-universal ce i se atribuie se leagă însă de împrejurarea esențială că el a fost prezent în aproape toate marile civilizații ale omenirii, alcatuind în acest mod unul din elementele fundamentale ale culturii. Pe o hartă desfășurată a continentelor se poate constata cu ușurință gruparea evidentă și continuă a culturilor solare din lume. Este vorba de o fâșie relativă îngustă care pornește în răsărit de la arhipelagurile Pacificului, cuprinde peninsula Indochina, India, Orientul Mijlociu, Egiptul și toată partea sudică a Europei până la coastele Atlanticului inclusiv insulele Britanice și se continuă în cele două Americi cu Peru, Mexic și Chile. Sunt incluse vechile leagane ale civilizației dezvoltate în cele așa numite „trei Mediterane” ale Asiei, Europei și Americii. Două sunt abaterile geografice de la această unitate teritorială de răspândire a cultului solar: el se întâlnește și

în Madagascar și sud-estul Australiei, puncte excentrice zonei cultului solar, și nu se întâlnește în marile insule ale Indoneziei. Uriasele spații ale Chinei și Siberiei, Europei extrem-nordice, Africii centrale și sudice, precum și vaste porțiuni ale celor două Americi nu au cunoscut acest cult, cantonat în principal după cât se vede între anumite grade de latitudine (0-50 grade) a emisferei nordice.

Capitolul III. Omul și aștrii – scurt capitol de astronomie

În acest capitol am expus succint câteva noțiuni generale de astronomie. Am considerat necesară introducerea acestui capitol teoretic din două motive, cum ar fi o mai bună înțelegere a dinamicii Sistemului Solar, precum și familiarizarea cu acesta. Capitolul este structurat în cinci subcapitole.

Primul subcapitol prezintă organizarea sferei cerești, acordând o atenție specială elementelor locului de observare aflate pe sfera cerească. Următoarele subcapitole tratează pe rând mișcările corpurilor cerești având în vedere rolul acestora în evoluția Sistemului Solar și impactul asupra lui.

Capitolul IV. Omul și aștrii - o privire "antropo-astronomică"

Acest capitol tratează comportamentul cultural și cultural determinat de dominația pe care aștrii au exercitat-o asupra ființei umane încă de la apariția sa pe planetă. Am prezentat pe rând cele mai semnificative relații dintre om și aștrii (soarele, luna și stelele): riturile de trecere și controlul magic al mișcării astrilor.

Capitolul V. Simboluri astrale în arheologie pe teritoriul României din preistorie până în antichitate

Acest capitol l-am consacrat evoluției reprezentărilor astrale în spațiul românesc. Cele mai răspândite simboluri solare sunt spirala (cu cârlig sau falsă), meandrele, inciziile sau benzile în formă de cruce, simple sau înlantuite, roata cu „dinti”, cercurile concentrice, carul votiv, triunghiul, romb, elipsa, vârtejul, zig-zagul, svastica incizate

mai întâi în lemn, os și piatră. Simbolurile astrale apar pe ceramica, podoabe, coifuri și scuturi dacice. Tot în acest capitol am expus sub forma de tabel vase cu reprezentări în forma de cruce, Cassiopeia, M și W.

Capitolul VI. Orientări de tip astronomic la mormintele tracice

Capitolul șase prezintă verificarea efectuată mecanic a orientării de tip astronomic a mormântului Sveshtary (Bulgaria) care confirmă ipoteza conform căreia constructorii antici erau familiarizați cu latitudinea geografică a locului în care construcția a avut loc, numită icctata, și înclinarea eclipticii E. Tot în acest capitol am expus orientarea celor 17 morminte trace studiate de către cercetătorii bulgari.

Capitolul VII. Orientări astronomice în necropola de la Cernica

În 1967 a fost descoperit la Cernica, lângă București, un cimitir din neolitic, datat 4400 - 4200 B.C. și care reprezintă unul din cele mai vechi cimitire preistorice. Din 327 de morminte analizate, un număr de 314 (96%) sunt riguros orientate între limitele oscilației anuale a azimutului răsăritului de Soare. De aici s-a tras concluzia existenței cultului soarelui la acei oameni ai neoliticului, care își îngropau morții dimineata, în momentul solemn al răsăritului de Soare.

Capitolul VIII. Reprezentări astrale în sanctuarul de la Parta. Orientări astronomice în sanctuarele de la Sarmisegetusa – Regia

Sanctuarul de la Parta prezintă două compartimente distincte: camera altarului, și camera unde se aduceau ofrandele. În partea anterioară se află altarul, cu două statui lipite, o zeiță feminină și un taur, simboluri ale fecundității și fertilității. Templul era folosit și drept calendar solar. Pe peretele dinspre est se află o statuie dublă - zeita mama - străjuita de două coloane simbolizând legătura dintre cer și pământ. Pe peretele de apus se află două goluri sub forma unui soare și a secerii lunare. La 23 septembrie, deci la

echinocliul de toamna, soarele lumineaza prin acest gol si lumina sa cade pe spatele statuii duble.

Chiar în ziua solstitiului de toamna si de primavara, soarele patrundea printr-un orificiu al templului si lumina perfect altarul.

În sanctuarul de la Parta doua coloane strajuiesc deschiderea din fata statuii monumentale, coloane terminate cu capete de taur si proeminente între coarne, interpretate dupa amplasare si decor, ca Luna si Soare.

Preocuparile de astronomie ale dacilor, mentionate de o serie de autori ai antichitatii, sunt confirmate în incinta sacra a capitalei regatului, unde o serie de sanctuare au certe orientari astronomice, legate de miscarea sferei ceresti, cât si de punctele de extrem ale miscarii soarelui, respectiv solstitiile.

Pe terasa sacra de la Sarmisegetusa-Regia, printre directiile cu caracter astronomic marcate în incinta sanctuarelor sunt si doua aliniamente nord-sud. Unul din ele, este constituit din centrul altarului cunoscut sub denumirea de „Soarele de Andezit” – una dintre piesele cele mai originale si reprezentative ale complexului – si doua blocuri din axul longitudinal al micului sanctuar dreptunghiular „distrus”, aliniament în lungime totala de aproximativ 32 m. Cea de-a doua directie de tip nord-sud marcata în piatra, este data de sirurile de coloane ale „Micului sanctuar dreptunghiular” din andezit, situate în imediata apropiere a Soarelui de Andezit, orientate si acestea pe „axa lumii”, cum numeau anticii acest aliniament.

Cea mai cunoscuta orientare de tip solstitial din lumea dacilor, este, desigur, orientarea aspres rasaritul solstitial de iarna al Soarelui a axei mari a Absidei centrale a Marelui Sanctuar Rotund de la Sarmizegetusa-Regia.

Tipul de orientare astronomica ce marcheaza aceste puncte de extrem, respectiv orientarea solstitiala solara, este prezent în doua din cele patru sanctuare de la Costesti, pentru ambele solstitii, de iarna si de vara. Un alt tip de orientare solstitiala, prezent în sanctuarele de la Costesti este acela al rasariturii Lunii la cele doua solstitii, de vara si de iarna.

Capitolul IX. Orientari astronomice din sanctuare din alte zone ale lumii

Spre sfârșitul neoliticului, în epoca megalitilor, menhirele și aleile cu dolmene erau orientate în proporție de 75% spre răsăritul soarelui, 15% spre apus și 10% spre sud. De altfel Soarele este corpul ceresc care a generat cele mai multe mituri și obiceiuri religioase la aproape toate popoarele.

Subcapitolul, *Orientari de tip astronomic la morminte*, prezintă o sinteză a orientărilor astronomice la mormintele din zona central, vest și nord europeană, precum și de pe continentul american. Al doilea subcapitol, *Orientari de tip astronomic în construcții și formațiuni de tip megalitic*, prezintă monumente arheologice orientate după astri în Europa și America. Un exemplu edificator în acest caz este Stonehenge care reprezintă unul din cele mai importante și enigmatice monumente megalitice din Marea Britanie. Monumentul se află în câmpia Salisbury, la aproximativ 3 km. vest de localitatea Amesbury, în sud-vestul comitatului Wiltshire. Această regiune înregistrează cea mai mare concentrație de vestigii din aceeași perioadă cu Stonehenge - sau chiar mai timpuri. Construcția s-a desfășurat în trei etape care acoperă o perioadă cuprinsă între anii 2000 și 1500 B.C..

Subcapitolul, *Orientari astronomice în construcții de tip templu, sanctuar sau în așezări urbane*, l-am dedicat prezentării templelor din lumea greacă și romană, precum și celor din Malta și Egipt.

Ultimul subcapitol, *Orientarea așezărilor*, relatează date despre trasarea așezărilor care se supunea și ea nu numai unor reguli urbanistice, ci, în mare măsură unui principiu, unor reguli comune tuturor construcțiilor: limitele așezării trebuiau determinate în relație cu religia și cu cosmosul. Astfel, la romani, după tradiția etruscă, cele două axe principale ale unui oraș, *decumanus maximus* și *cardo maximus*, se trasau cu ajutorul umbrei lăsată de prima rază de soare apărută la orizontul fizic al locului, în ziua stabilită pentru inaugurare.

Capitolul X. Simboluri astrale în etnografia românească

Acest capitol este alcătuit din trei subcapitole care subliniază aspectul că geometriismul moștenit și transmis ca și arta străveche este înțeleș de către omul modern

ca pe un limbaj, un limbaj emotionant, pe care îl pune în practica pe obiectele de arta populara, tesaturi si cusaturi, precum si pe ouale încondeiate.

În primul subcapitol intitulat **Reprezentari astrale pe lemn (porti)** am evidenciat ca semnele solare sunt asezate în anume locuri bine precizate în arhitectura, pe unelte, având tocmai rolul de a invoca puterile binefacatoare si aparatoare.

Subcapitolul, **Reprezentarile astrale în portul popular si scoartele românesti**, subliniaza ca motivele astrale sunt prezente în cele 90 de zone etnografice cuprinse în provinciile istorice românesti: Maramures, Bucovina, Moldova, Basarabia, Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Banat, Crisana, ce înconjoara, de jur împrejur, inima tarii, Transilvania. Cert este ca semnele solare de pe tesaturile de interior care au un rol decorativ si functional important în casa taraneasca româneasca sunt foarte numeroase si fac parte din categoria motivelor rectilinii închise (pe baza rombului) sau deschise (pe baza meandrului simplu sau dublu)..

În subcapitolul, **Reprezentarile astrale pe ouale încondeiate**, am accentuat predilectia pentru motivul solar si cel al stelei în decorarea oualor de Pasti. Soarele este imaginat de taranca decoratoare printr-o serie de cercuri concentrice cu numeroase raze, cercuri amplasate îndeobste pe cei doi poli ai oului.

Motivul „stelei” (cu patru sau opt brate) e încadrat, cel mai adesea, într-o compozitie mai larga de „sire” cu motive geometrice.

Capitolul XI Simboluri astrale în astronomia populara

O mare parte a cercetarii am dedicat-o studiului de caz reflectat în capitolul **Simboluri astrale în astronomia populara**, alcatuit din trei subcapitole, iar ancheta etnoastronomica mi-a trasat liniile directe ale cercetarii pe care am facut-o în demersul investigatiei existentei unei astronomii populare.

Subcapitolul, **Studiu de caz: Loman (Jud. Alba)** reprezinta rodul muncii unei lungi perioade de investigatie asupra existentei astronomiei populare. Loman, un sat de ciobani, pierdut prin Muntii Sebesului, este dovada vie ca pentru stramosii nostri, cerul aparea cu un comportament cu cât mai ciclic, cu atât mai bizar. În trecut oamenii si-au imaginat ca vad diferite figuri formate de stelele de pe bolta cereasca. Aceste figuri

apartineau diferitor animale, obiecte sau eroi din povesti. Asa s-au nascut diferite legende si asa a aparut si ideea ca ceea ce se întâmpla pe cer ne influenteaza viata.

Ciobani din generatie în generatie, Iomanenii având mai mult timp liber la dispozitie si mai multa curiozitate, au fost preocupati de studiul zilei, noptii, Soarelui, Lunii si stelelor. Au descoperit ca aceste corpuri ceresti se misca în asa fel încât pot ajuta la determinarea orei exacte, orientarii pe pamânt. Acestora le sunt familiare 22 constelatii de pe harta cerului si se orienteaza în raport de aparitia si disparitia lor, de înaltimea si pozitia atinsa pe firmament. Varietatea numelor atribuite fiecărei constelatii, precum si pildele despre acestea sunt numai câteva repere ale studiului de fata.

În subcapitolul, *Studiu de caz: satul Dragus (Jud. Brasov). Pe urmele profesorului Dimitrie Gusti* am reconstituit tabelul cu informatorii din 1923, în care am relatat anul nasterii si decesului al acestora. Primul imbold a fost acela de face o comparatie între conceptiile satenilor actuali despre astre cu cele ale satenilor din 1923. Din pacate nu am mai gasit nici un informator în acest scop, astfel credintele populare despre astre din Dragus s-au pierdut în negura timpului. La sfârșitul subcapitolului am schitat un potret al profesorului Dimitrie Gusti si rolul acestuia în istoria sociologiei românești.

Subcapitolul, *Simboluri astrale în ritualuri. Studiu de caz: satul Cunta – hodaitatul* relateaza obiceiul de la Cunta la Lasatul Secului când focurile sunt aprinse din mosi-stramosi, exercitând si astazi asupra colectivitatii o irezistibila atractie. Sunt aprinse pe culmi de dealuri, ceea ce ne evidentiaza substratul lor mitico-magic. Hodaitatul se practica în duminica dinaintea postului de Pasti. Numele obiceiului își are originea în numele ghemotocului de cârpe aprins, care se învârte în jurul capului. Locurile unde s-a îndatinat aprinderea focurilor pascale sunt numeroase, ele suferind de-a lungul vremii, modificari. Era îndatinat a se aprinde focuri „Pe Coasta“, „Pe Coscan“, „La Valicul“, „Drumul Crucii“, „Albele“, „La Capitanul“, „Cubic“.

Focurile nu sunt pregatite si aprinse de întreaga colectivitate. Aceasta nu este formata din persoane individuale, ci din grupuri anonime, actionând pe categorii de vârsta sau sex. S-ar putea spune ca exista o specializare ritualistica în sensul ca fiecare fel de comportament apartine unei categorii determinate de indivizi. Ca urmare a deritualizarii

si dezagregarii obiceiului, si-au făcut loc între materialele de ars anvelopele de cauciuc din intentia de a întretine un foc cât mai mare, cu o durata mai îndelungata de ardere.

Cu hodaitele aprinse feciorii deseneza în aer figuri luminoase, în special cercuri care simbolizau victoria Soarelui asupra întunericului la echinocliul de primavara.

Concluzionând, simbolismul rotii se identifica cu acela al cercului, aflat într-o miscare de rotatie, asociindu-se cu soarele, cu dinamica neîntrerupta a vietii, cu ciclurile naturii, ale istoriei si vietii omului, roata devenind un „simbol solar”.

În subcapitolul, *Simboluri astrale în astronomia populara a bulgarilor*, am expus pe scurt constelatiile din astronomia populara bulgara.

Capitolul XII. Simboluri astrale în meteorologia populara

În capitolul, *Simboluri astrale în meteorologia populara* am expus succint, intemperiiile mitice, sarbatoriile religioase utilizate ca repere meteorologice, meteorologia magica a caramidarilor, ritualuri de invocarea ploii si nu în ultimul rând cu ajutorul datelor de pe teren si a bibliografiei de specialitate, astrele în meteorologia taraneasca. Cum vazduhul este partea cea mai agitata a atmosferei si este mai aproape de vizibilitate, mai intim pentru viata si mai sensibil pentru imaginatia creatoare, taranul român i-a acordat un rol magico-mitic prioritar. Ca sa stie cum este vremea si cum trebuie sa se îmbrace, batrânii din sate nu se uita la televizor si nici nu asculta buletinul meteo de la radio. Din timpuri stravechi, oamenii stiau talmacind semnele naturii ca se apropie vreme rea, sau când iese soarele. Fara calendare, taranii de peste 60 de ani stiu când sa iasa la semanat, când sa coseasca, sau sa adune grâu. Am fost uimita atunci când în satul natal am întâlnit o forma de viata sociala inedita, mentalitatea traditionala pastrându-se în datele sale fundamentale la populatia de peste 70 de ani.

Capitolul XIII. Simboluri astrale în folclorul românesc

Capitolul prezinta impactul simbolurilor astrale în literatura. Universul celest, prefigurat în balade, respectiv în colind releva o lume aparte, un univers care desi este

actualizat prin interpretare, nu este niciodata definitiv, caci se reface mereu, fiind doar o varianta a unei creatii flexibile.

Capitolul XIV. Constelatiile din etnoastronomia româneasca (reproducere dupa Romulus Vulcanescu)

Rezultatul interpretarii tabelului alcatuit de Romulus Vulcanescu cu constelatiile din etnoastronomia româneasca, 37 in total dintre care au :

- a) Configuratie stelara si denumire identice : 9 constelatii
- b) Configuratie identica, dar denumire diferita: 17 constelatii
- c) Configuratii stelare si denumiri diferite:11 constelatii (6 în etnoastronomia mitica, si 5 în astronomia generala).

Capitolul XV. Baza de date cu reprezentari astrale în descoperirile arheologice din preistorie pâna în antichitate

Prima parte a capitolului contine toate informatiile necesare în procesul de elaborarea a unei bazei de date, iar la sfârșitul acestuia este expusa aplicatia propriu-zisa a bazei de date. Aplicatia pe care am realizat-o se bazeaza pe principiile unei baze de date de tip SQL, este stocata pe un server de tip MySQL, iar interfata este descrisa folosind limbajul PHP si este usor accesibila prin INTERNET.

Capitolul XV. Concluzii teoretice si practice. Propuneri. Perspectivele cercetarilor

Urmarind evolutia utilizarii simbolurilor astrale în timp si spatiu se desprind mai multe concluzii. Patria de origine a simbolurilor astrale, mai precis a spiralei si a meandrului se circumscrie spatiului carpato-dunarean, mai exact ariei de contact dintre provinciile istorice Banat, Oltenia si Transilvania, suprapusa geografic jumatatii vestice a

Carpatilor Meridionali si a Subcarpatilor si totodata a ariei recunoscute de toti cercetatorii ca fiind „leaganul” dacilor, în centrul careia se afla cel mai important centru religios si administrativ al lor: Sarmizegetusa Regia.

În aria de origine simbolurile astrale n-au disparut niciodata, ele fiind utilizate si astazi de catre olteni, banateni si mai ales de padureni (locuitorii Muntilor Poiana Rusca) în motivele de pe covoare, haine de sarbatoare, încrustatii în lemn, chiar daca semnificatia sacra a fost uitata, si mai ales în lumânarea mortului, obicei practicat în special în Oltenia de Nord, unde apare fara îndoiala ca simbol atropaic. În decursul celor peste 8000 de ani de existenta motivul simbolurilor astrale s-a extins, atingând un maxim în timpul culturii Cucuteni si ulterior în epocile bronzului mijlociu si târziu, si a fierului.

Persistenta îndelungata simbolurilor astrale dovedeste, daca mai era nevoie, continuitatea de locuire a populatiilor carpato-dunareano-pontic, fapt favorizat incontestabil si de relieful muntos. Aceasta persistenta își gaseste explicatia în scaralitatea simbolului semnificând în primul rând regenerarea si energia vitala, attribute aparținând atât Marii Zeite, cât si zeului Soare, devenit zeu suprem odata cu epoca bronzului. Îndelungata existenta a simbolurilor astrale mai dovedeste si formarea timpurie pe teritoriul carpato-dunarean a unui sistem religios bine încheiat, fapt demonstrat si de religiozitatea deosebita a dacilor recunoscuti pentru aceasta în întreaga lume antica.

Problema unor posibile cunostinte de astronomie la geto-daci, se înfatiseaza cercetatorului cu foarte putine date initiale; în afara câtorva referiri ale unor autori antichi ca Herodot, Strabon, Porphirios sau Iordanes si de sanctuarele terasei de la Sarmizegetusa - Regia, nu dispunem practic de nimic altceva referitor la acest subiect. Cert este ca pentru ca protoastronomia² sa se poata schimba în astronomie erau necesare unele conditii, între care:

- posibilitati bune de observare a astrilor, respectiv un cer senin în cea mai mare parte a anului
- cel putin o mica parte a populatiei sa dispuna de cât mai mult timp liber, altfel spus, pentru acea epoca, o clasa sacerdotala

²Stanescu, F., *Dacian Sanctuaries. The Archaeometrical and Archaeoastronomical Analysis*, Lucian Blaga University Press, Sibiu, 1999, p.3

- posibilitatea de a se înregistra evenimentele astronomice, pentru continuitatea studiului, transmiterea cunoștințelor către generațiile următoare, și nu în ultimul rând, justificarea propriilor atribuții în cadrul cultului oficiat mergând nu numai până la marcarea declanșării unor cicluri agricole sau mari ceremonii, ci și până la prevederea unor fenomene astronomice. Cu alte cuvinte, pentru a avea o astronomie de un nivel cel puțin mediu, cunoașterea scrisului și a unor elemente de calcul aritmetic, sau a oricărui element de notare, sunt, în general absolut necesare.

În ceea ce îi privește pe daci, primele două condiții erau îndeplinite. Cerul de un senin remarcabil din zona muntelui Orăștie și existența la ei a unei puternice clase sacerdotale sunt lucruri cunoscute și dovedite. Cea de a treia condiție, a scrisului, este și ea susținută de unele dovezi. Considerăm însă că, demonstrarea existenței la daci a unei astronomii, ar constitui și un argument în plus în favoarea existenței scrisului, evident în rândul clasei sacerdotale.

În urma studiilor de caz efectuate am ajuns la concluzia că satul românesc trece astăzi printr-o perioadă prelungită de redefinire culturală. În astfel de momente se caută repere, se face apel la valori care au rezistat timpului. „Identitatea noastră”, oricum am privi-o, este inseparabilă de „tradiție”: aceasta este o categorie discursivă centrală și definitorie în care se așează toate discursurile noastre identitare. Mai departe, „tradiția” este legată de „cultura populară”, iar aceasta de figura emblematică a țaranului.

Ne concepem, deci, ca o „societate tradițională” sau țărănească? Adesea, dar nu totdeauna, nu întocmai. Mai mult chiar, uneori ne revoltăm împotriva unei astfel de apartenențe: „nu vrem să mai fim eternii țărani ai istoriei!”, exclamă Constantin Noica prin anii '30, în numele generației sale. Și atunci? Trebuie să ne întoarcem asadar la aceste „lumi” și să vedem care este diferența dintre ele – atât și cum ne interesează pe noi în cele de față. Cert este că pentru a regăsi urme ale mentalității țărănești tradiționale există doar un singur drum: satele izolate de la munte care s-au putut sustrage parțial, „reorganizării” comuniste și „democrației” prost înțeleasă după 1989 și până în zilele noastre.

Țăranul român de la munte precum în cazul nostru cel din Loman trăiește într-o ordine cosmică desăvârșită, în care toate lucrurile sunt firesc și definitiv fixate, în care cugetul și fapta se nasc și se consumă după legi neschimbătoare, revelate. Marea

rânduiala a lumii se rasfrânge întreaga, ca soarele în picatura de roua, în cele mai mici lucruri și fapte ale omului satului românesc. Îmbinare de religie și magie, de muzică și farmec, viața spirituală a țaranului român stăpânește înțeleșuri adânci, preturi adevărate asupra naturii lucrurilor și omului, asupra sensului vieții și cuprinsului ei.

Toate aceste încercări ale țaranului de reprezentare și explicarea fenomenelor naturii care acopera distanța de la astre până la firul de iarba și până la omul însuși aduce cu ele puritatea și prospețimea unui popor greu încercat.

În urma cercetării efectuate putem afirma că mediul pastoresc este mai propice dobândirii și difuziunii cunoștințelor astronomice, decât mediul agricol. Există o diferență de informație între sateanul plugar și sateanul care a fost la oi, chiar numai un timp. În lumea păzitorilor de oi există un interes mai viu pentru lumea stelelor, stimulat de condițiile în care se desfășoară munca. Este interesul orientării pe drumurile uneori lungi, pe care le parcurg ciobanii și după apusul soarelui și, mai cu seamă înainte de revarsatul zorilor. Mai este și interesul orientării lor în curgerea timpurilor nopții.

Este interesant de urmărit cum ciobanii au ajuns să aibă un bagaj mare de date asupra stelelor, depășind unitatea unui sat în unitatea unui munte sau a unui drum pe care trec periodic cu ritm determinat, aceleași turme de oi. Informatorii mei cei mai buni, mosu' Ion Poenaru și lita Valeria Petrascu sunt dovada vie că între ciobanii răspândire și păstrarea cunoștințelor s-a făcut prin tradiție orală. Mos Ion Poenaru a fost ucenic al acestor bătrâni ciobani de mai demult ai regiunii, cu largă cunoștință a cerului.

Cercetarea a avut ca scop principal reconstituirea lumii stelare a acestui sat de nomazi ai munților, cert este că migrarea constelațiilor s-a făcut de-a lungul vechilor drumuri ale oii. Am descoperit un întreg sistem de observații asupra stelelor al cărui principal depozitar este grupul ciobanesc al unității sociale.

Observațiile practice cu privire la mișcarea și fapta stelelor la lomaneni prezintă demersuri foarte simple și deseori stângace ale gândirii omenestii pe calea ce duce spre formarea științei, dar care poate să nu ajungă până la ea.

Astăzi apariția în mediul pe care îl cercetăm a modernismului în rândul celor tineri, puțini cât au mai rămas în sat și faptul că generația tânără nu mai este receptivă și dornică să transmită la rândul lor pe calea orală tezaurul strămoșilor noștri cu privire la

rolul astrelor ne face să credem că în timp acestea se vor pierde odată cu trecerea în neființă a “înțeleptilor” satului (la fel ca în cazul satului Dragus).

Propun pentru o cunoaștere mai bună a astronomiei populare introducerea în învățământul preuniversitar a unor cursuri optionale pe care specialiștii în domeniu trebuie să le conceapă pentru profesorii din licee și gimnaziu.

Propun de asemenea și lansarea unor proiecte (tabere de vară) cu scopul reînvierii astronomiei populare în cadrul cărora copiii să aibă rolul principal. Turismul local este o altă alternativă pentru a aduce în actualitate astronomia populară.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Calatori straini despre Tarile Române*, vol.I, Bucuresti, Editura Stintifica, 1968
- *** *Dictionarul explicativ al limbii române*, Bucuresti, Editura Academiei, 1984
- *** *Izvoare privind Istoria României*, I
- Alecsandri, V., *Poesii populare ale românilor*, Bucuresti, Tipografia Lucratorilor Asociati, 1866
- Alexescu, M., *Cerul, o carte pentru toti*, Bucuresti, Editura Albatros, 1972
- Aveni, A., F., *L'Archaeoastronomia: scopi, ricerche, risultati*, în "*Primo Seminario Sulle Ricerche Archaeoastronomiche în Italia*" din Brugine, 1985
- Balaci, A., *Mic dictionar mitologic greco-roman*, Bucuresti, ES, 1966
- Bârlea, I., O., *Tipologia folclorului românesc – (dupa raspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu)*, Bucuresti, Editura Minerva, 1970
- Bacila, N., *Istoria religiilor*, Bucuresti, Editura Niculescu, 2005
- Barbat, Al., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras). Structura economica a satului*, Bucuresti, 1944
- Benoiste, L., *Semn, simboluri si mituri*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1995
- Berciu, D., *Contributii la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetari*, Bucuresti, Editura Academiei, 1961
- Berciu, D., *Cultura Hamangia*, I, Bucuresti, Editura Academiei, 1966
- Bernea, E., *Nunta în Tara Oltului în Studii de literatura si de folclor*, 1967
- Borziac, I., *Statiunea paleolitica de la Cosati*, în *Carpatho-Danubian Studies*, 2001
- Brailoiu, I., Sabina, C., *Sub aripa cerului*, Bucuresti, Editura Enciclopedica, 1998
- Brailoiu, C., *Viata muzicala a unui sat*, Paris, Editura Academiei, 1960
- Bratuiescu, M., *Colinda româneasca*, Bucuresti, Editura Minerva, 1981
- Burda, T., *Istoria teatrului în Moldova*, Iasi, 1915
- Butura, V., *Etnografia poporului român*, Cluj – Napoca, Editura Dacia, 1978
- Caraman, P., *Studii de folclor*, Iasi, Editura Universitatii, vol. II, 1995
- Cârciumaru, M., *Marturii ale artei rupestre preistorice în România* Bucuresti, Editura Sport-Turism, 1987
- Caselli, G., *Marea carte despre progres*, Bucuresti, Editura Litera Internationala, 2002

Cazan, I., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras).Literatura populara*, Bucuresti, 1947

Cernovodeanu, D., *Stiinta si arta heraldica România*, Bucuresti, 1978

Cf. Folclorul în *Istoria literaturii române*, I, Bucuresti, Editura Academia R.S.R., 1970

Chevalier, J., Gheerbrand, A., *Dictionar de simboluri*, volumul I, Bucuresti, Editura Artemis,1995

Chidiosan, N., Ordentlich, I., *Un templu megaron din Epoca bronzului, descoperit la Salacea*, în *Crisia*, nr.5, Oradea ,1975

Chidiosan, N., Ordentlich,I., în *Crisia*, V, 1975

Childe,V.G., *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Londra, Vol. 53, Jul. - Dec., 1923 (Jul. - Dec., 1923)

Chis, Gh., Muresan, P., *Elementele astronomice ale sanctuarelor dacice de la Sarmizegetusa - Regia*, Bucuresti, 1979

Ciauseanu, Gh. F., *Superstitiile poprului român – în asemânare cu ale altor popoare vechi si noi*, Bucuresti,1914

Coatu, N., *Eros, magie, speranta*, Bucuresti, Editura Rosetti Educational, 2004

Coatu, N., *Soarele - simbol cultural. Aspecte ale antropozoofismului solar: capul solarizat*, în *Anuarul Arhivei de Folclor — Cluj*, XH-XIV, 1993

Comanici, G., Popescu, Al., Stoica Vasilescu, L., *Focurile de peste an în Revista de Etnografie si Folclor*, tom 16, nr. I, 1971

Comisel, E., *Folclorul copiilor*, Bucuresti, Editura Muzicala, 1982

Comsa, E., Cantacuzino, Gh., *Necropola neolitica de la Cernica*, Bucuresti, 2001

Comsa, E., *Cultura Boian în Transilvania în SCIV*, 16/4, 1965

Corneliu,C., *Condica limbii rumânesti si contributiia lui Iordache Golescu la cunoasterea culturii noastre populare*, în REF, XXI, nr. 1,1976

Crisan, I.H., *Spiritualitatea geto-dacilor*, Bucuresti, Editura Albatros, 1986

Crisan, I.H., *Civilizatia geto-dacilor*, Bucuresti, Editura Albatros, 1993

Daicoviciu, C., *Istoria României*, Bucuresti, Editura Academiei, 1964

Daicoviciu, H., *Dacii*, Bucuresti, Editura Enciclopedica Româna, 1969

Densusianu, O., *Flori alese din cântecele poprului*, II, Bucuresti, E.P.L.,1920

Densusianu, O., *Viata pastoreasca în poezia noastra populara.Folclorul cum trebuie înteles*, Bucuresti, Tipogra fia Lucratorilor Asociati, 1923

Desusianu, N., *Dacia preistorica*, Bucuresti, Editura Arhetip, 2002

Dimitrie, C., *Descrierea Moldovei*, Bucuresti, Editura. Start pentru Literatura si Arta, 1965

Dollinger, R., *Baza de date si gestiunea tranzactiilor*, Cluj-Napoca, Editura Albatros, 1998

Dragoi, S., *303 colinde cu texte si melodii*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1931

Dumitrescu, Vl., *Arta culturii Cucuteni*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1979

Dumitrescu, Vl., *Arta preistorica în România*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1974

Dumitrescu, Vl., Vulpe, Al., *Dacia înainte de Dromihete*, Bucuresti, Editura Stiintifica si Enciclopedica, 1988

Dunare, N., Catrina, C., *Portul popular românesc de pe Târnave*, Brasov, 1968

Dunare, N., *Arta populara din Valea Jiului*, Editura Academiei, Bucuresti, 1963

Durand, G., *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generala*, Bucuresti, Editura Univers, 1977

Eliade, M., *Istoria credintelor si ideilor religioase*, Bucuresti, Editura Univers Enciclopedic, 2000

Evseev, I., *Dictionar de simboluri si arhetipuri culturale*, Timisoara, Editura Amarcord, 2001

Florea, M., S., *Sarbatorile la români. Cârnilegile*, Bucuresti, Editura Socec, vol.I., 1989

Florea, M., S., *Sarbatorile la români. Cincizecimea*, Bucuresti, Editura Socec, vol.III, 1901

Florea, M., S., *Sarbatorile la români. Paresimile*, Bucuresti, Editura Socec vol.II, 1899

Florea, M., S., *Sarbatorile la români. Studiu etnografic*, II, p. 304

Florea, S., F., *Nasterea la români. Studiu etnografic*, Bucuresti, Editura Grai si Suflet, 1892

Florea, V., *Istoria artei*, Bucuresti, Editura Meridiane 1982

Florescu, F., Daicoviciu, H., Rosu, L., *Dictionar enciclopedic de arta veche a României*, Bucuresti, Editura Stiintifica si Enciclopedica, 1980

Florescu, M., *Contributii la cunoasterea conceptiilor despre lume si viata a comunitatilor tribale monteorene, în Carpica*, XI, Bacau, 1979

Fochi, A., *Estetica oralitatii*, Bucuresti, Editura Minerva, 1980

Frazer, J.V., *Creanga de aur*, vol.I, Bucuresti, Editura Minerva, 1980

Gennep, V., *Riturile de trecere*, Bucuresti, Editura Polirom, 1996

Georgescu, D., C., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras). Deomgrafia populatiei*, Bucuresti, 1945

Ghinoiu, I., *Obiceiurilor populare de peste an. Dictionar*, Bucuresti, Editura Fundatei Culturale Române, 1997

Ghinoiu, I., *Sarbatori si obiceiuri românești*, Bucuresti, Editura Eikon, 1999

Ghinoiu, I., *Vârstele timpului*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1988

Gimbutas, M., *Cultura si civilizatie*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1989

Gimbutas, M., *The Civilization of the Goddess*, San Francisco, 1991

Gimbutas, M., *The Language of the Goddess*, New York, 1989

Giurescu, C.C., *Istoria Românilor*, Bucuresti, Editura ALL, 2007.

Golopenita – Cristescu, S., *Gospodaria în credintele si ritalurile magice ale femeilor din Dragus*, Bucuresti, 1940

Gorovei, A., *Descântecel românilor*, Bucuresti, Impremeria Nationala, 1931

Gregorian, M., *Folclor din Muntenia si Oltenia*, Bucuresti, Editura pentru Literatura, 1968

Grosso, R., *Un aspect du culte solaire dans l'art schematique nord-mediterraneen*, în *Travaux de l'Institut d'Art Prehistorique*, vol. X, 1968

Herseni, T., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras). Unitati sociale*, Bucuresti, 1944

Herseni, T., *Forme stravechi de cultura poporana româneasca*, Cluj- Napoca, Editura Dacia, 1977

Ionascu, I., *Biserici, chipuri si documente din Olt*, Bucuresti, Editura Ramuri, 1959

Ionescu, N., *Luci, Soare, luci. Din folclorul copiilor*, Bucuresti, Editura Muzicala, 1981

Ionica, I.I., *Dealul Moholui - ceremonia agrara a cununii în Tara Oltului*, Bucuresti, 1943

Ionica, I.I., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras). Manifestari spirituale. Rezentarea cerului*, Bucuresti, Institutul Social Român, 1944

Iorga, N., *Istoria Românilor în chipuri si icoane*, Craiova, Editura Ramuri, 1921

Iorga, N., *L'art populaire en Roumanie*, Paris, 1923

Kembach, V., *Dictionar de mitologie generala*, Bucuresti, Editura Albatros, 1989

Kolev, D., Koleva, V., *The stellar sky in bulgarian folk tradition*, Bulgarian Academy of Science, Sofia, Bulgaria

Lazarovici, Gh., *Casiopea – from Neolithic symbols to astronomical mythology în Ancient times, modern methods*, Alba Iulia, Editura Ulise, 2002

Lazarovici, Gh., Merlini, M., *New archaeological data refering to Tartaria tablets*, în *Documenta Praehistorica*, XXXII, 2005

- Lazarovici, Gh., Drasovean, Fl., Maxim, Z., *Parta*, Vol.I.1-I.2, Timisoara, 2001
- Lazarovici, Gh., Micle, D., *Introducere în arheologia informatizata*, Timisoara, Editura Timisiensis, 2001
- Lazarovici, Gh., *Das Neolithische Heiligtum von Parta*, 1978
- Manoliu, V., *Mic dictionar de astronomie si meteorologie taraneasca*, Editura Mentor, Bucuresti, 1999
- Matase, C., *Asezarea eneolitica Cucuteni de la Târgu-Ocna-Podei*, Arheologia Moldovei, II-III, 1964
- Mangiuca, S., *Calendarul iulian, gregorian si poporul român pe anul 1883*, Brasov, Tipografia Alexi, 1882
- Medan, V., *Folclorul copiilor*, Cluj-Napoca, Editura Carpatica, 1980
- Medelet, Fl., *Folclorul copiilor în Dacia*, N.S, VIII, 1974
- Moise, I., Comunicarea sustinuta la simpozionul national *Profesorul Dimitrie Gusti în memoria Dragusului*, organizat în perioada 25-27 octombrie 2001, de „Muzeul de Etnografie Brasov”, intitulata *Dimensiunea etnologica a operei lui Dimitrie Gusti*
- Muslea, I., Bârlea, O., *Tipologia folclorului românesc – (dupa raspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu)*, Bucuresti, Editura Minerva, 1970
- Nestor, I., *Istoria Romaniei*, Bucuresti, Editura Academiei, I, 1960
- Nica, M., *Asupra originii si dezvoltarii culturii Vadastra de la Farcasele, jud. Olt*, în *Historica*, I, Craiova, 1970
- Niculita, V., E., *Datinile si credintele poporului român*, Cernauti, Editura Polirom, 1903
- Niculita, V., E., *Studii de folclor*, I, Bucuresti, Tipografia G.A. Lazareanu, 1908
- Olinescu, M., *Mitologia româneasca*, Bucuresti, Editura Saelcum, 1944
- Olinescu, M., *Mitologia româneasca*, Bucuresti, Editura 100+1 Gramar, 2004
- Olteanu, A., *Mitologia comparata*, Bucuresti, Editura Universitatii, 1997
- Oprea, Gh., *Folclorul muzical românesc*, Bucuresti, Editura Muzicala, 2002
- Oprescu, G., *Tarile Române vazute de artisti francezi (secolele XVIII- XIX)*, Bucuresti, Editura Cultura Nationala, 1962
- Otescu, I., *Credintele taranului român despre cer si stele*, Bucuresti, Editura Paideia, 2002
- Pamfile, T., *Jocuri de copii*, Bucuresti, Editura Socec, 1907
- Pamfile, T., *Vazduhul – dupa credintele poporului român*, Bucuresti, Editura Socec, 1916

- Pamfile, T., *Jocuri de copii*, Bucuresti, Editura Socec, 1907
- Pamfile, T., *Cerul si podoabele lui*, Bucuresti, Editura Paideia, 2001
- Pamfile, T., *Dragostea în datina tineretului român*, Bucuresti, Editura Saelcum, 1998
- Panea, N., *Antropologie a traditiilor. Traditia populara si mecanismele de reglare a mentalitatii*, Craiova, Editura Omniscop, 1995
- Pavelescu, Gh., *Pasarea – suflet - studiu de antropologie culturala indoeuropeana*, Alba Iulia, Editura Altip, 2009
- Parvan, V., *Getica*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1982
- Pasculescu, N., *Literatura populara româneasca*, Bucuresti, Editura Socec, 1910
- Petrescu- Dâmbovita, M., *Cucuteni*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1966
- Petrescu, P., *Imagini ale Soarelui în arta populara în Studii si cercetari de istoria artei*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Anul X, 1, 1963
- Petrescu, P., *Motive decorative celebre*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1971
- Petrescu, P., Stoica, G., *Arta populara româneasca*, Bucuresti, Editura Academiei, R.S.R., 1981
- Pop, M., Ruxandoiu P., *Folclor literar românesc*, Bucuresti, Editura Didactica si Pedagogica, 1976
- Predeanu, I., *Cosmos-Om-Religie: Echinocliul de primavara în Orion*, Bucuresti, 1993
- Rainer, F., *Dragus un sat din Tara Oltului (Fagaras). Tipul antropologic*, Bucuresti, 1945
- Rosetti, Al., *Istoria limbii române*, I, Bucuresti, Editura Stiintifica, 1964
- Roska, M., *Recherches paleolithiques en Transylvanie en 1927, în Dacia*, III-IV, Bucuresti, 1933
- Saineanu, L., *Dictionarul universal al limbii române*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1929
- Simonescu, D., *Traditi în problema întemeierii Moldovei, în Studii de folclor si literatura*, Bucuresti, 1967
- Sîrbu, V., Pandrea, S., *Neolithic objects bearing incised signs on the bottom found in the carpatho-balkan area-analysis and possible significance, în Studii de Preistorie*, 2, 2005
- Stahl, H.H., *Nerej un village d' une region archaique*, vol. II, 1939
- Stahl, H.H., *Dimitrie Gusti – studii critice*, Bucuresti, Editura Stiintifica si Enciclopedica, 1980

Stanescu, Fl., *Consideratii privitoare la posibile semnificatii astronomice ale altarului de la Sarmizegetusa - Regia*, în *Acta Musei Napocensis*, XXII, 1985

Stanescu, Fl., *Orientari astronomice în sanctuarele dacilor. Sanctuarele dacilor de la Costesti, România* în *Acta Musei Napocensis*, 33 ,nr.1,1996

Stanescu, Fl., *Omul si astrii.O privire “antropo-astronomica”*, în *Annales Universitatis Apulensis*, Series Historica, Imprimeria Universitatii “1Decembrie 1918” Alba Iulia, 1997

Stanescu, Fl., *Dacian Sanctuaries. The Archaeometrical and Archaeoastronomical Analysis*, Lucian Blaga University Press, Sibiu, 1999

Stanescu, Fl., *Elementes of Romanian folk mythical astronomy: : the Sky and Star of the Romanian Peasants”*, in “*Light and Shadows in Cultural Astronomy*” Isili, Published by Associazione Arheofila Sarda, Isili, Sardinia, Italia, 2007

Stoica, G., Vasilescu,V., *Portul popular din Gorj*, Comitetul Judetean pt. Cultura si Educatie Socialista,Gorj, 1971

Saineanu, L., *Basmele românilor*, Bucuresti, Editura Minerva, 1978

Teodor, Gh, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI e.n..Contributii arheologice si istorice la problema poporului român*, Iasi, Editura Junimea, 1978

Teodorescu, G., D., *Mesterul Manole în Poesii populare române*, II, Bucuresti, 1885

Teodorescu, G., D., *Poesii populare române*, Bucuresti, 1885

Teodorescu, Gh., *Basme române*, Bucuresti, Colectia Restituiri, 2002

Timis, N., *Ruga la Soare în dimineata de Craciun*, în *Memoria Ethnologica*, An VI, nr.11-13, 2004

Tomida, D.,E., *Cusaturile si broderiile costumului popular din România*, Bucuresti, 1972

Tonciulescu, P.L., *De la Tartaria la Tara Luanei*, Bucuresti, Editura Miracol, 1999

Tichindeal, D., *Sfaturile a înțelegerii cei sanatoase*, Buda, 1802

Ursache, P., *Etnoestetica*, Iasi, Editura Institutul European, 1998

Ursulescu, S., *Spiritual si material în viata preistorica si în conceptiile arheologiei preistorice*, în *Carpica*, XXXIII, 2004

Valev, P., *Mathematical-astronomical study of Thracian cult constructions (tombs)*, Arheogical Instiute and Museum, Sofia, Bulgaria

Vasilescu,V., *Simboluri patrimoniale*, Bucuresti, Editura Europa Nova, 1998

Vanulescu, S.L., *Paparuda*, în *REF*, XV, nr.5

- Venetia, N., *An Egg at Easter*, Londra, Editura University Press, 1971
- Viciu, A., *Colinde din Ardeal*, Bucuresti, Editura Socec, 1914
- Vlassa, N., *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj Napoca, 1976
- Voronca, N., E., *Datinile si credintele poporului român*, Bucuresti, Editura Seaculum, vol II, 1998
- Voronca, N., E., *Datinile si credintele poporului român*, Bucuresti, Editura Mihalcea, 1903
- Vrabie, Gh., *Din estetica poeziei populare române*, Bucuesti, Editura Albatros, 1990
- Vulcanescu, R., *Mitologie româna*, Bucuresti, Editura Academia, 1987
- Vulpe, R., *Problemele neoliticului carpato-niprorian în lumina saptaturilor de la Izvor*, în *SCIV* 7/1-2, 1956
- Wernert, C., *Le culte des cranes a Tepoque paleolithique*, în vol. *Histoire generate des civilisations*, I, Paris, 1963
- Zanne, A., I., *Proverbele românilor*, Bucuresti, Editura Socec, 1895

SURSE BIBLIOGRAFICE INTERNET

- <http://fizchim.lx.ro/BAZAS14.PDF>.
- <http://www.cimec.ro/Arheologie/gumelnita/cd/default.htm>
- www.rufeleinpublic.ro/tag/cucuteni)
- http://arts.iasi.roedu.net/cucuteni/arheo/proiecte/propunere_proiect.html)
- http://www.gk.ro/sarmizegetusa/armata_daca/coifurile.htm)
- http://www.gk.ro/sarmizegetusa/armata_daca/armamentul.htm
- <http://www.ziare.com/articole/bratari+furate+Sarmisegetuza>
- http://www.iatp.md/dava/Dava4/lazarovici_4/lazarovici_4.html
- <http://www.astro-info.ro/eclipse/se2100.html>
- <http://ro.wikipedia.org/wiki/Portal:Astronomie>
- http://ro.wikipedia.org/wiki/Ursa_Mare
- <http://ro.wikipedia.org/wiki/Portal:Astronomie>
- ro.wikipedia.org/wiki/Dragon
- [ro.wikipedia.org/wiki/Hercule_\(constelatie](http://ro.wikipedia.org/wiki/Hercule_(constelatie))
- www.astro-urseanu.ro/calendar_octombrie.html)

ro.wikipedia.org/wiki/Constelatie)

observator.wikispaces.com/.../Constelatiile+cerului+la+romani.pp

http://www.astro-urseanu.ro/constelatii_invatate.html)

[ro.wikipedia.org/.../Andromeda_\(constelatie](http://ro.wikipedia.org/.../Andromeda_(constelatie)

<http://viata-sub-curcubeu.blogspot.com/2007/11/pleiadele.html>

http://ro.wikipedia.org/wiki/Calea_Lactee